

Marcin Klimski

"Zrównoważony rozwój szansą dla ludzkości", Jan Sandner, Warszawa 2008 : [recenzja]

Studia Ecologiae et Bioethicae 8/1, 298-299

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Sandner, *Zrównoważony rozwój szansą dla ludzkości*, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2008, s. 205.

Książka Jana Sandnera pt. *Zrównoważony rozwój szansą dla ludzkości* przedstawia problematykę epistemologiczną i metodologiczną z perspektywy różnych nauk podejmujących kwestie środowiska przyrodniczego. Publikacja została poprzedzona przedmową ks. prof. dr. hab. Józefa Marcelego Dołęgi – od lat zajmującego się zagadnieniami ochrony środowiska w sposób interdyscyplinarny. Ksiądz Profesor zaprezentował problematykę ekofilozofii ukazując jej związek z treściami ujętymi w pozycji książkowej Jana Sandnera. Ponadto zaznaczył, iż *praca ta wypełnia lukę w zasadniczej literaturze przedmiotowej z tego zakresu i zawiera zasadnicze walory teoretyczne oraz praktyczne* (Przedmowa do książki, s. 13).

Książka składa się z pięciu rozdziałów, które dotyczą kolejno aspektów epistemologicznych i metodologicznych w kontekście biosfery, środowiska przyrodniczego, ekosystemów oraz w zakresie problematyki: ekologii, ekofilozofii, świadomości ekologicznej oraz zrównoważonego rozwoju. Dwa ostatnie rozdziały koncentrują się na holistycznej edukacji środowiskowej w świetle idei zrównoważonego rozwoju.

Nieocenionym walorem publikacji jest uporządkowanie przez autora prezentowanych terminów. Wszystkie pojęcia i zagadnienia zostały wnikliwie przeanalizowane poprzez wskazanie trudności i nieprawidłowości w definiowaniu i niewłaściwym utożsamianiu ze sobą niektórych z nich. Po omówieniu pojęcia biosfery i środowiska przyrodniczego, między innymi na gruncie ekologii i ekofilozofii, przeprowadzona zostaje analiza pojęcia „holizm”. Posługując się przykładami autor podkreśla i dowodzi, że (...) *jedyną platformą odniesienia we wszystkich naszych rozważaniach dotyczących holistycznego traktowania środowiska przyrodniczego, powinien być ekosystem* (s. 37). W tym kontekście przeprowadza kolejną analizę terminu „ekosystem” wskazując jego wartość w postrzeganiu globalnych procesów środowiskowych, jak również w badaniach powiązań pomiędzy człowiekiem a środowiskiem przyrodniczym.

Warty uwagi jest także dokonany przez J. Sandnera przegląd kierunków filozoficznych pod kątem ich wpływu na kształtowanie się postaw społecznych w stosunku do środowiska naturalnego (rozdział II). Rozpoczynając swoje refleksje od filozofii Kartezjusza autor analizuje kolejno sposoby traktowania środowiska przyrodniczego w następnych wiekach by ostatecznie ukazać rolę XX-wiecznych idei w wykreowaniu człowieka „doskonałego i samowystarczającego”. Konsekwencją przyjęcia tych ideologii był wzrost konsumpcjonizmu i przekonania o nieograniczonych możliwościach nauki i techniki. Technokratyzacja społeczeństwa skutkowała i wciąż powoduje degradację środowiska naturalnego.

Działania industrializacyjne są nierzadko wynikiem niewłaściwie ukształtowanej świadomości ekologicznej. J. Sandner obrazując następstwa takiego postępowania ukazuje wartość edukacji środowiskowej opartej między innymi na etyce środowiskowej. Chodzi o zbudowanie społeczeństwa ekologicznego poprzez (...) *takie wyedukowanie społeczeństw, aby wykształcić w nich naturalną wrażliwość na zagrożenia środowiskowe* (s. 52). Należy zatem tworzyć nowe mechanizmy zmierzające do osiągnięcia ładu pomiędzy człowiekiem a środowiskiem przyrodniczym. Autor książki zgłębiając zagadnienie zrównoważonego rozwoju dostrzega takie mechanizmy w jego założeniach. Rozpatrując szereg koncepcji zrównoważonego rozwoju (np. Herman'a Daly) J. Sandner prezentuje zarówno ich zalety, jak i deficyty.

Ostatnia część książki dotyczy aspektów metodologicznych holistycznej edukacji środowiskowej w świetle idei zrównoważonego rozwoju oraz samej metodyki badań tak ukierunkowanej edukacji (rozdział IV i V). W rozdziałach tych została ukazana rola holistycznej edukacji środowiskowej oraz problemy, które uniemożliwiają jej rozwój, w tym m.in. brak metodyki nauczania o środowisku przyrodniczym w wymiarze całościowym. W formowaniu holistycznej edukacji dużą rolę autor przypisuje filozofii środowiskowej ujmującej stosunek do środowiska zarówno w aspekcie holistycznym, jaki i systemowym. Filozofia umożliwia bowiem łączenie wiedzy z różnych dyscyplin naukowych i kształtowanie postaw światopoglądowych względem środowiska naturalnego.

Książka pt. *Zrównoważony rozwój szansą dla ludzkości* w sposób szczególny zwraca uwagę na konieczność rezygnacji z mereologicznych podejść do problematyki środowiskowej na rzecz podejść holistycznych. Postuluje stworzenie takiej metodologii edukacji środowiskowej, która umożliwi lepszą ocenę problemów środowiskowych a przez to skuteczniejsze zarządzanie jego zasobami. Publikacja jest godna polecenia nie tylko osobom reprezentującym środowisko naukowe, ale również tym, którym troska o środowisko przyrodnicze nie jest obojętna. Z jednej strony porządkuje powszechnie stosowaną terminologię, z drugiej pozwala interdyscyplinarnie spojrzeć na problematykę ochrony środowiska.

Marcin Klimski